

שבת/ש"ס ←

אולביו

הש"א

(ש"ס)

11-12

16 (3)

18 (ה)

21 (א)

א' / 10 :

113 ← מה ה הארץ

125-127

128-130

רש"י בסוף כ"ו : סוף מעלה במעלה חלילי

האר"כ'ם - 'חזיון של הא"ש

בכורה ↔ ברכה (לכבוד) - 2 חז"נים שונים ?

הכל' = כל' א' (הלאוץ האר"כ)

הנאג' : (Sh. Shurim I, ח' 39) 2 הא"ם 130 א' 2

הנאג' - השל' בויכוח : מהו הכל' ומהו הכל' ?

ציוני דרך

בהלכה נקבעו לגבר יתרונות מסוימים, אשר ביסודם ארבעה גורמים עיקריים:
(א) הגורם הפיזי. קיימות מצוות המוגבלות מעצם טבען למין הזכר, דוגמת השחתת פאות הוֹקֵן (אולם חכמינו הרחיבו את פטור האשה בלמדם היתר מהשחתת פאות הוֹקֵן להקפת פאות הראש ובלמדם פטור גם באשה המקיפה את פאות האיש, וראה פרטים בפרק ב).

(ב) התפקיד בחיים. לשני המינים נקבעו תפקידים שונים בתאם לתכונותיהם הגופניות והרגשיות, ובעקבות יעודה העיקרי כעקרת הבית נפטרה האשה ממצוות עשה שהזמן גרמן. אמנם אין חובה ללא זכות בגלל ריבוי מצוותיו וזכה האיש לדין קדימה לעניין הצלת נפש ולעניין הצלת רכשו.

(ג) האחריות לצאצאים. על האב הוטלה האחריות ההלכתית כלפי הצאצאים; לדוגמה, עליו חלה מצות תלמוד תורה לבנים. כמו כן העניקו לאב הוֹכֵריות בצאצאים; לדוגמה, האב לבדו זכאי מדין תורה לקבל קידושין לבתו הקטנה או הנערה.

(ד) קדושת כהונה. "בני אהרן" (ויקרא כא, א) — דרשו חכמינו: ולא בנות אהרן. מכאן שאין קדושת כהונה חלה על הנקבה, ולכן אין מוטלות עליה מצוות הכהונה, דוגמת האיסור להיטמא למת, וגם לא העניקו לה זכויות הכהנים, דוגמת הכושר להקריב את הובשים ולפדות את הבן.

גם ליתרונות האשה קיימים ארבעה גורמים עיקריים:

(א) רגישות. הנשים רגישות לעלבון, וכאמרת רב: לעולם יתאדם אדם וזהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה, אונאתה קרובה (בבא מציעא נט ע"א). חכמינו התחשבו ברגשותיה בקבעם, שאין לתת לה לחסות בתור לבית משפט או לחלוקת צדקה. כמו כן, על אף קביעת ההלכה, שעיקר מצוות הנישואין חלה על האיש, מקדימים את היתומה ליתום למצוות הכנסת כלה. אינו יאה לאשה לקחת על עצמה את היתומה במישור העניינים שבינו לבינה — "אין דרכה של אשה לחזר על האיש".

(ב) פגיעות. האשה פגיעה להתקפת מינית, ולכן מקדימים אותה לפדיון משבי.

(ג) פגם. האשה רגישה יותר לפגם שהוא תוצאה מביאת עבירה: ביאת איס פסול, כגון ממזר, פוסלת אותה מלהינשא לכהן ומלאכול בתרומה. הרגישות לפגם באה לידי ביטוי גם באיסור סוטה לבעלה (אשת איש שניתנה).

(ד) השפעה. הגם שלעניין מצות החינוך האיש קודם לאשה, למעשה האשה היא היוצרת את האווירה שבבית והמעצבת את ערכי דור העתיד. קביעה זאת משתקפת יפה באגדה, וכבר נמצאו לה הדים בכתוב: בהומנת ה' לעם הנבחר לקבל על עצמו את עול מצוותיו והקדמה האשה לאיש (ראה להלן בפרק א, קטע ד). זאת ועוד, לאשה חוש אינטואיטיבי מפותח, ובתחומים מסוימים תורו חכמינו להעדיף את עצתה.

2

השפעתה של האשה
שמות רבה פרשה כח פסקה ב:
"כה תאמר לבית יעקב" (שמות יט, ג) — אלו הנשים... "ותגיד לבני ישראל" (שם) — אלו האנשים... למה לנשים תחילה? שהן מזדרזות במצוות.

דבר אחר, כדי שיהיו מנהיגות את בניהן לתורה. אמר רבי תחליפא דקיסרין: אמר הקדוש ברוך הוא: כשבראתי את העולם לא צויתי אלא לאדם הראשון ואחר כך נצטווית חוה, ועברה וקילקלה את העולם, עכשיו אם אין אני קורא לנשים תחילה הן מבטלות את התורה. לכך נאמר: "כה תאמר לבית יעקב".

בראשית רבה פרשה יז פסקה ו:

מעשה בחסיד אחד, שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים זה מזה. אמרו: אין אנו מועילים להקב"ה כלום... עמדו וגירשו זה את זה... הלך זה ונשא רעה אחת ועשתה אותו רשע, הלכה זאת ונישאת לרשע אחד ועשתה אותו צדיק. הוי"ו שהכל מן האשה.

33 מפני שלא זכו לצאצאים.

34 הבעל הוא המגרש על ידי נתינת גט לאשתו, והניסוח כאן בא להדגיש שגם האשה הסכימה.

ה'תש"ס
ל' אלול
ב' אלול
ה'תש"ס

3

ח. לאשה בינה ולאיש נסיון

בראשית רבה פרשה יח פסקה א:

"ויבן ה' אלהים את הצלע" (בראשית ב, כב). רבי אלעזר בשם

רבי יוסי בן זמרא אמר: ניתן בה בינה יותר מן האיש, דתנינן... בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדרה נבדקין, בת שתיים עשרה ויום אחד נדרה קיימין, ובדקין כל שתיים עשרה. אבל לזכר: בן שתיים עשרה שנה ויום אחד נדריו נבדקין, בן שלוש עשרה שנה ויום אחד נדריו קיימין, ובדקין כל שלוש עשרה... רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רבי יצחק אמר: אית דמחליפין... — דרבה של אשה להיות יושבת בתוך ביתה, ודרכו של איש להיות יוצא לשוק וללמד בינה מבני אדם..."

4

יא. זכותן של אמהות ישראל

בבלי סוטה יא ע"ב:

דרש רב עזריא: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות לשאוב מים, הקב"ה מזמן להן דגים קטנים בכדיהן ושואבות מחצה מים ומחצה דגים... ומוליכות אצל בעליהן לשדה ומרחיצות אותם וסכות אותם ונוקקות להם בין שפתיים. וכיון שמגיע זמן מולדיהן הולכות ויולדות תחת התפוח, שנאמר: "תחת התפוח עורתיך" (שיר השירים ה, ה).

ספרי במדבר פסקה קלג:

ר' נתן אומר: יפה כח נשים מכח אנשים. אנשים אומרים: "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (במדבר יד, ד), ונשים אומרות: "תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו" (שם כז, ד).

השור מוקדם
זעירי נשמה אב'

ארי' צב' בן יעקב לאב הכה
ג'ג'

ג'ג' "ג'ג'ג' - ג'ג'ג'
ג'ג' "ג'ג'ג' - ג'ג'ג'

5

אולם יצחק לא סמך על כל זה. הוא לקח אותה לאשה, רק אחרי שראה את מעשיה, כי הם כמו מעשיה של שרה אמו. הדבר נאמר בקרא רק ברמו: "ויביאה יצחק האהלה שרה אמו". מפרשים בעלי הפסוק, שהיא נעמדה במקומה של שרה ומילאה את חסרונה, כמו שהתורה אומרת, שרק עכשיו התנחם יצחק אחרי אמו. חז"ל במדרש רבה בפרשתנו מרחיבים את היריעה ומפרשים מהותו של, "מקום" זה, המסתכם בחמש בחינות (כנראה למדו זה מאות ה' שבסוף המלה, "האהלה"), והם אומרים במדרש, א) שהחזיר הענין שהיה קשור על פתח אהל שרה, שפסק עם מותה. ב) דלתותיה פתוחות מעתה לרווחה, כמו הדלתות אצל שרה. ג) ברכה משולחת עתה בעיסתה, כמו לפני כן. ד) נרה דלק מעתה מצרב שבת לערב שבת. ה) היתה קוצה עיסתה בטהרה, כמו שרה אמו.

אף בפירוש משמעותו של חמש מעלות אלו רבו ספרי הדרוש, אך כל הנדרש בפרשה זו רק מפענח כוונתה של תורה, שהאווה הוקם על ידי רבקה שוב על כנו, ורק על ידי כך קיבל יצחק נתומין אחרי אמו. יפה אומר כאן רש"י הירש, בעקבות הרמב"ן, הטור, רבנו בחיי, רד"ק ושאר ראשונים, כי ארבע מלים הללו, "וינחם יצחק אחרי אמו" אין כמוהן לשגב בכל תולדות האנושות. גבר בן ארבעים אינו מוצא נתומין על מות אמו הישישה, והנה הוא מתנחם באשתו, זה מעמד האשה בישראל!

(ישיא)

6

אחותנו את הוי לאלפי רבבה

ראינו לעיל, שיהודי המדבר בעוז רוח אל הגוי, פעמים הגוי פוחד ממנו, ופעמים אף מכבד אותו. השלב הגבוה ביותר במערכת יחסים זו הוא שלב האחוה והאהבה. אחרי משא-ומתן בין אליעזר למשפחת רבקה קוראים לנערה ושואלים את פיה, התלך עם האיש הזה אם לאו. רבקה עונה קצרות ובטוחות "אלך" (בראשית, כד נח). רש"י במקום עמד על קיצור הלשון וחדותו ופירש - מעצמי, ואף אם אינכם רוצים. רבקה הקטנה אומרת את הדברים בפני אמה ואחיה, הלא הוא לכן המפורסם ברשותו, וכרצונו העז לעכב את אור ישראל מלהאיר בעולם. אבל לכן לא כועס על תשובתה זו, לא מעכב, לא דוחה, אלא מברך (שם, שם ס): "ויאמרו לה אחותנו". מהי ההדגשה על "אחות"? היש כאן חידוש? אחות מלשון אחווה ואהבה. אף-על-פי שהולכת את בניגוד לרצוננו, בכל זאת אחותנו את. מוצאים אנו גילוי אהבה ואחוה מצד לכן כלפי אחותו העומדת על שלה, ויוצאת בדרכה לארץ כנען כדי להתחיל ולבנות את בית ישראל.

(ה'א' א' א')

7

ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הוא את אשר האלהים עשה הנני לפרעה (מא. כה). ר"ל (ל) חכמים הלכו חשכים ולכן לא מצאו הפתרון אפי' שהם חכמים. והם פתרון לך שתוליד שבע בנות ואחרים אמרו שתכבוש ד' ערים, אבל דע אדוני המלך שכל דברי העולם מתנהלים ע"י שליח השי"ת חזק מד' דברים שמסורים בידי הקב"ה וסימנם מפתח: והם: מטר, פרנסה, תחיה, המתים, חיות, היינו יולדת, שמפתחותיהם נמצאות בידי הקב"ה. חזק שאמר לו: את אשר האלהים עשה הראה את פרעה. ר"ל חלומך הוא ענין שרק הקב"ה עושה אותו. היינו:

(ש'א' א' א')

8

ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. (כז. ב). כך אמר לו יצחק: דע כי שבעה דברים נתכסו מעיני בני אדם (יט) ואפילו הנביאים לא ידעו אותם ואלו הם: הדבר הראשון הוא יום המיתה. שאם היה אדם יודע מתי ימות היה מת לפני כן מרוב צער, כי היה יודע שקרב וזבא יום מותו, וכן מפני שהיה מתעכב מלעשות תשובה עד קרוב לפני מותו, ולא היה לו חשק לחשוב בעניני העולם הזה ולא היה עוסק בעניניו והקב"ה ברא את העולם שיהיה מאוכלס. הדבר השני הוא זמן ביאתו של משיח. שאם היו יודעים היו אנשים יוצאים מדעתם מרוב צער שאיננו בא. אבל עכשיו שאין אנו יודעים אנו מצפים לו שיבא בכל יום. הדבר השלישי מלכות אדום מתי תפול. הדבר הרביעי הוא עומק הדת. שאם היינו יודעים אותו לא היו לומדים הרבה. אבל עכשיו שלא יודעים נושאים ונותנים בתורה עד שמתברר הדין. הדבר החמישי שאין אדם יודע במה יתפרנס. שאם היה יודע היו הכל עוסקים במלאכה אחת ולא היה שלום בין הבריות. הדבר השישי שאינו יודע מה חושב חבירו בלבו, שאם היה יודע אי אפשר היה לחיות. הדבר השביעי אין אדם יודע מה בבטן האשה המעוברת זכר או נקבה.

(ש'א' א' א')

2

9

פשוטו: בדין היה אוהו בו לעכבו, יעקב נוצר מטיפה ראשונה רש"י ועשו מן השנייה, צא ולמד משפופרת שפיה קצרה תן לה שתי אכנים זו אחר זו, הנכנסת ראשונה תצא אחרונה, והנכנסת אחרונה תצא ראשונה, נמצא עשו הנוצר באחרונה יצא ראשון. ויעקב שנוצר ראשונה יצא אחרון. ויעקב בא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה, ויפטור את רחמה, ויטול את הבכורה מן הדין²⁷. בעקב עשו, סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד

10

לעשו. ספרי חסידים מוצאים פנינים בענין ההתרוצצות. עשו רק מפרסם לצאת, אבל הוא חוזר בו ואינו יוצא, כדי שלא יצא יעקב. זו דמותו של עשו הרשע בכל הדורות. הוא יותר על הכל, ובלבד שיעקב לא ילמד תורה. חז"ל דקדקו לומר על רבקה "עומדת", כשהמדובר בבתי כנסת, ו"עוברת" כשהמדובר בבתי עבודה-זרה. המפרשים אף יואים בפרשה זו הקדמה לפרשה מאוחרת, שבה מובלסת אהבתה של רבקה ליעקב אבינו. מסירת הבכורה ליעקב הוכרעה עוד במעי רבקה, כשאמר לה, "ורב יעבדו"

(ישיא)

11

ד * והמן יטבו לשתות והעיד שושן נבוכד: ומרדכי ידע את-כל-אשר נעשה ויקרע מרדכי את-בגדיו וילבש ב שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק ויקרא גדולה ומה: ויבוא (ש'א' א' א')

12

ויהי איש אחד מצרעה ממשפחת הדן וישמו מנוח ואשתו עקרה ולא ילדה: וירא מלאך-יהוה אל-האשה ויאמר אליה הנה-נא את-עקרה ולא ילדת והרית וילדת בן: ועתה השמרי נא ואל-תשטי יין ושכר ואל-תאכלי כל-טמא: כי הנה הרה וילדת בן ומרה לא-יעלה על-ראשו כי-נזיר אלהים יהיה הנער מן-הבטן והוא יחל להושיע את-ישראל מיד פלשתים: ותבא האשה ותאמר לאישה לאמר איש האלהים בא אלי ומראה כמראה מלאך האלהים נראה מאד ולא שאלתיהו אי-מזה הוא ואת-שמו לא-הגיד לי: ויאמר לי הנה הרה וילדת בן ועתה אל-תשטי יין ושכר ואל-תאכלי כל-טמא כי-נזיר אלהים יהיה הנער מן-הבטן עד-יוס מותו: ויעתר מנוח אל-יהוה ויאמר בי אדוני איש האלהים אשר שלחת יבוא-נא עוד אלינו ויודנו מה-נעשה לנער היולד: וישמע האלהים בקול מנוח ויבא מלאך האלהים עוד אל-האשה והיא יושבת בשדה ומנוח אישה אין עמה: ותמרה האשה ותרג ותגד לאישה ותאמר אליו הנה נראה אלי האיש אשר-בא ביסם אלי: ויקם וילך מנוח אחרי אשתו ויבא אל-האיש ויאמר לו האתה האיש אשר-דברת אל-

(ש'א' א' א')

שבת שלום
ותידע טוב!